

OTAKAR HOSTINSKÝ 2. 1. 1847 - 19. 1. 1910

„Žádné dílo umělecké nemůže se vyrovnat skutečnosti... ale těch několik rysů se skutečností shodných, jež nám podává, má působit tak mocně, že fantazie naše netoliko to, co schází, sama bezděčně doplňuje, nýbrž z této činnosti své ani žádným pozitivním nedostatkem obrazu vyrušovat se nedává. Rozum náš nedá se oklamat uměleckým dílem, ale fantazie, uchválena jednou jeho stránkou, s neúmornou vytrvalostí doceluje a upravuje, čeho třeba. Proto chloubou umělcovou není úzkostlivé odstraňování a zakrývání toho, čím umělecké dílo od skutečnosti lišit se musí, nýbrž ona síla charakteristiky, pro kterou na všechno to zapomínáme.“ Tak uvažoval o vztahu umění a skutečnosti náš přední estetik Otakar Hostinský.

Narodil se v Martivěsi u Budyně 2. ledna 1847. Po absolvování gymnázia v Praze studoval na pražské a mnichovské univerzitě filozofii a estetiku. Poté se věnoval žurnalistice. Přispíval do mnoha hudebních, beletristických a kritických časopisů (Lumír, Dalibor, Hudební listy, Květy) i do kulturních rubrik denního tisku (Pokrok, Národní listy).

Od roku 1877 přednášel dějiny umění na Akademii výtvarných umění, v letech 1882 - 86 dějiny hudby na konzervatoři a od roku 1880 estetiku na městské dívčí škole. S žačkou této školy Zdenkou Quisovou se r. 1883 oženil.

Ve své vědecké činnosti se opíral především o estetiku Herbartovu (***O významu praktických ideí Herbartových pro všeobecnou aesthetiku***, 1883), ale překonal její formalismus výkladem společenské funkce umění. Řadou svých monografických studií prorážel cestu realistické koncepci umění. Realizmus a idealizmus, dobově chápané jako rozpor mezi pravdou a krásou, neviděl Hostinský v příkrém protikladu, nýbrž jako dva doplňující se principy. Realizmu, jímž rozuměl metodu umožňující důsledně

zachycení soudobé společnosti, přisuzoval přitom větší společenský význam pro jeho kritické zaměření (*O pokroku v umění* - 1889, *O realismu uměleckém* - 1890).

Měl smysl pro nové směry v umění a také je energicky hájil: „*Nechceme-li soudem přenáhleným křivdit největším snad duchům uměleckým, musíme vyčkat alespoň tak dlouho, dokud věc, o kterou běží, nevyvinula se a nedozrála tou měrou, že ji můžeme dokonale poznat a vžít se do ní. Proto buďme shovívaví a snášliví, nezatracujme, co známe jen povrchně, nechme nejprve až do posledního slova promluvit toho, koho soudit chceme. A dále: mějme důvěru k umělcům, kteří nás překvapují něčím novým, a tomuto novému nepředpojatě se oddáváme“* (*O pokroku v umění* - 1883).

Velké zásluhy měl Hostinský ve zpřístupnění umění a vědy širokým lidovým vrstvám. Organizoval přednášky univerzitních profesorů mimo fakultu (tzv. extenze) a důsledně oponoval proti tomu, aby umění určené lidu bylo chápáno jako něco méněcenného, druhořadého (*Umění a společnost*, 1907). Ve stati *O socializaci umění* (1903) požaduje: „*Umění pro lid znamená mít tedy jenom snahu otevřít lidu bránu umění vůbec, především právě k umění nejlepšímu, nikoli omezovat jeho umělecké požitky nějakým sebelépe míněným doktrinářským programem specificky lidovým“*. S tímto úsilím souvisí i Hostinského zájem o lid jako tvůrce a jeho podíl na studiu lidové písně (*Česká světská píseň lidová*, 1906).

V oblasti hudby vedl boj o uznání díla B. Smetany (*Bedřich Smetana a jeho boj o českou hudbu*, 1901). Bránil koncepci Wagnerovy a jeho pojetí opery jako souhrnného umění.

Otázkám literatury věnoval Hostinský studie *Několik slov o české prozodii* (1869), *Epos a drama* (1907) a řadu kritických rozborů a recenzí .

Otakar Hostinský byl činný také jako literát: napsal libreta *Nevěsta Mesinská* - 1884 (podle Schillera pro Zdeňka Fibicha) a *Popelka* - 1885 (pro J. R. Rozkošného), anonymně vydal humoresku *Ze života Felixe Vorlíčka* (1882). Byl autorem několika zásadních statí v naučných slovnících Riegrově a Ottově. Se svými univerzitními kolegy se podílel na odhalení nepravosti Rukopisů. Měl i četné funkce odborné, byl spoluzakladatel a první předseda Jednoty filozofické, místopředseda Společnosti pro národopisnou výstavu, patřil k dlouholetým funkcionářům Umělecké besedy (člen byl

od roku 1867), byl předsedou Výboru pro českou lidovou píseň a měl ještě funkce další, spojené s propagací umění a nového pojetí estetiky.

Pro svoje velké pracovní nasazení v činnosti publicistické, přednáškové a jiné se nedostal k systematickému výkladu své estetiky, což sám na sklonku života trpce pocíťoval, jak je patrné z dopisu Zdeňku Nejedlému: „*V službě okamžitých namnoze příliš příležitostných potřeb literárních ztrácel jsem tolik času, vyplýval tolik práce, že ve vážném oboru vědeckém vznikly mi mezery, které asi již nikdy nevyplním: ne jeden totiž z těch systematických spisů na jejichž zhotovení jsem ještě před desetiletími pevně počítal, musil jsem ze svých plánů škrtnout*“ (1902). Tuto práci za něj vykonal právě jeho žák Zdeněk Nejedlý. Ten uspořádal z Hostinského pozůstalosti to, co pokládal za nejdůležitější, a tento soubor přednášek a dílčích tištěných prací vydal v roce 1921 pod názvem Otakara Hostinského Esthetika.

Otakar Hostinský zemřel v Praze 19. ledna 1910. Největší přínos jeho estetického myšlení spočívá v propracovanosti teorie jednotlivých druhů umění (hudby, malířství, literatury) nebo uměleckých oblastí (hudební deklamace, lidová píseň, umělecký průmysl) a ve snaze dát možnost pochopit a vnímat krásu umění všem lidem.